

LAUSUNTO KIELIKOULUTUSPOLIITTISEN PROJEKTIN LOPPURAPORTISTA

Suomi toisena kielenä -opettajat ry on kiinnostuneena tutustunut Minna-Riitta Luukan ja Sari Pöyhösen toimittamaan Kohti tulevaisuuden kielikoulutusta – kielikoulutuspoliittisen projektin loppuraporttiin.

Lausumme yhdistyksen kantana seuraavaa raportin ehdotuksista:

Varhaiskasvatus

Yhdistys pitää erityisen tärkeinä suosituksia suomi (ruotsi) toisena kielenä -oppimäärän käyttöön ottamisesta muille kuin luonnollisesti kaksikielisille oppilaille. Tuemme myös ehdotuksia varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen opettajankoulutuksen rikastamisesta kielellisen tietoisuuden, kielikasvatuksen ja monikulttuurisuuden opinnoilla.

Perusopetus

Yhdistys pitää tutkimisen arvoisena mahdollisuutena, että yhteistä eurooppalaista viitekehystä (EVK) hyödynnettäisiin myös äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa. Se lisäisi eri kieliaineiden yhteistyömahdollisuuksia ja parantaisi äidinkielen opettajien edellytyksiä opettaa myös suomea toisena kielenä.

Suomi toisena kielenä -opettajat tukee kannanottoa integroinnin lisäämisestä kieliaineiden välillä. Yhdistyksen mielestä ainerajat ylittävä yhteistyö on aivan välttämätöntä, koska tekstitaitoja ei opita minkään yksittäisen aineen tunnilla.

Yhdistys kannattaa ehdotusta, että oppilas ja hänen huoltajansa saavat päättää, otetaanko vapaaehtoisten A2- ja B2-kielten arvosanat huomioon yhteisvalinnassa. On tärkeää, että oppilaan tekemää työtä minkä tahansa kielen opiskelussa pidetään arvokkaana, mutta heikosti sujuneesta opiskelusta ei rangaista.

Lukio

Suomi toisena kielenä -opettajat ry:n mielestä kielitaidon arviointi suomi toisena kielenä -opetuksessa tulisi ulottaa suulliseen kielitaitoon myös ylioppilaskokeessa. Kielitaitoa ei voi arvioida monipuolisesti, ellei sen kaikkia osa-alueita huomioida.

Suomi toisena kielenä -opettajat ry on erittäin huolestunut S2-ylioppilaskokeen asemasta jatko-opintokelpoisuutta määriteltäessä. Yhdistyksen mielestä pelkkä ajantasainen selvitys S2-oppimäärän antamista lähtöpisteistä ei riitä yhdenvertaisuuden toteutumiseksi. Tarvitaan ministeriön selkeä linjapäätös S2-ylioppilaskokeen rinnastamisesta äidinkielen ja kirjallisuuden ylioppilaskokeeseen kaikkiin korkeakouluihin, yliopistoihin ja kaikille koulutusaloille haettaessa. Kyse on samasta oppiaineesta.

Suomi toisena kielenä -opettajat ovat erittäin huolestuneina havainneet lukiolaisten S2-opiskelijoiden tilanteen. Opetuksen järjestelyt eivät tue oppimista. Vain harvoissa lukioissa on järjestetty suomi toisena -kielenä opetusta. Opiskelijoiden pitäisi kuitenkin kyetä osallistumaan S2-

ylioppilastutkintoon. Suomi äidinkielenä -oppimäärän mukaisessa opetuksessa he eivät saa valmennusta S2-kokeeseen.

Yhdistys ehdottaa, että lukioihin perustetaan alkavan toisen kotimaisen kielen ryhmiä. Tämä tukee erityisesti teini-iässä tai aikuisina Suomeen muuttaneiden opiskelumahdollisuuksia: Suomessa asumisen alkuvaiheessa he voivat keskittyä suomen kielen taitojen kehittämiseen ja päästä silti osallistumaan toisen kotimaisen kielen opiskeluun.

Ammatillinen opetus

Ammatillisessa koulutuksessa suullisen kielitaidon arviointi on tärkeää, sillä hyvä suullinen kielitaito on ammatissa menestymisen edellytys. Suullisen kielitaidon arviointi pitäisi liittää opinnäytetyön tai ammatillisten näyttöjen ja näyttötutkintojen osaksi.

Yhdistys pitää nykyisiä suomi toisena kielenä -tuntimääriä riittämättömänä ammatissa tarvittavan kielitaidon kehittämiseen. Yhdistyksen mielestä tulee selvittää mahdollisuus nivoa suomi toisena kielenä -opetus ammattiaineisiin. Lähtökohtana tulee olla, että hyvä kielitaito on osa ammattiosaamista.

Aikuiset maahanmuuttajat

Yhdistys tukee KIEPON ehdotuksia, joiden mukaan aikuisten kotoutumiskoulutuksen rahoitusta kehitetään ja opetus- ja työhallinnon väliset vastuut selkiinnytetään. Aikuisille maahanmuuttajille tarkoitettua kielikoulutusta tulee laajentaa maahanmuuton alkuvaiheessa ja taata opetuksen jatkuvuus kaikkialla Suomessa. On inhimillisten ja taloudellisten resurssien hukkaamista, että opiskelu- ja työkykyiset aikuiset maahanmuuttajat odottavat suomen kurssille pääsemistä kuukaudesta toiseen, monet useaan kertaan kotoutumisensa aikana. Koulutusta tulee kehittää niin, että opiskelijoiden tarpeet ja opiskeluedellytykset otetaan nykyistä paremmin huomioon. Esimerkiksi työvoimapolitiittisiin koulutuksiin osallistuvien pitäisi voida jatkaa suomen kielen koulutukseen osallistumista vielä työllistymisen jälkeenkin. Myös toiminnallisen kielitaidon tason saavuttaneiden (YKI 3, B1) tulee saada kehittää kielitaitoaan ja lisätä siten koulutus- ja työllistymismahdollisuuksiaan. Kaiken kaikkiaan kotouttamiskoulutuksien tavoitetaso on epärealistinen käytettävissä olevaan aikaan nähden.

Kaksikieliset oppilaat

Yhdistyksen mielestä kaksikielisten lasten rekisteröintikäytäntöjä väestörekisterissä pitäisi muuttaa. Tulevaisuudessa pitäisi voida merkitä rekisteriin kaksi äidinkieltä. Yhden kielen merkitseminen ei anna totuudenmukaista kuvaa lapsen kielellisestä tilanteesta. Muutenkin tulisi varmistaa, että vanhemmat saavat lapsen vauvaiästä lähtien ajantasaista tietoa kaksikielisyyden eduista ja merkityksestä lapsen kasvamisessa. Tietoa ja tukea voivat jakaa aluksi neuvolan terveydenhoitajat, myöhemmin päivähoidon ja koulun opettajat ja muu henkilöstö.

Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden äidinkieli

Lapsen oma äidinkieli tulee ottaa huomioon koulutuksen kaikissa vaiheissa. Maahanmuuttajataustaisen lapsen oman äidinkielen ja kaksikielisen lapsen toisen äidinkielen tulee olla osa lapsen kielivalikoimaa myös koulussa. KIEPO-raportin mukaisesti yhdistys on sitä mieltä, että tämä lisäisi myös Suomen kielitaitovarantoa merkittävästi. Sekä institutionaalinen että kodin tuki ovat välttämättömiä toiminnallisen kaksikielisyyden kehittämisessä. Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden oman äidinkielen opetuksen kehittäminen ja aseman vahvistaminen luo maahamme monikielistä kielitaitovarantoa.

Tuemme vahvasti KIEPON ehdotuksia siitä, että maahanmuuttajien äidinkielen opetus palautetaan pikaisesti perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin ja sisällytetään äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen muu oppilaan äidinkieli -oppimäärään. Samoin oman äidinkielen opetuksen rahoituspohjan vahvistaminen ja opetuksen tuntimäärän lisääminen 3 viikkotuntiin on erittäin tärkeää. Paikkakunnilla, joissa ei ole mahdollista opettaa omaa äidinkieltä, oman äidinkielen opetus on järjestettävä muilla keinoin, esimerkiksi intensiivijaksojen ja verkko-opetuksen avulla.

Rahoitus

Yhdistys pitää KIEPON mukaisesti välttämättömänä, että S2-opetuksen rahoituspohja määritellään uudestaan. Rahoitusperusteena ei voi olla yksinomaan väestörekisteriin merkitty äidinkieli, vaan oppilaiden tarve suomi toisena kielenä -opetukseen. Kaikkien niiden, joiden suomen kielen taito ei ole äidinkielen tasoinen, täytyy voida osallistua suomi toisena kielenä -opetukseen. Tämä tulee taata sopivalla rahoitusmallilla.

Yhdistys kannattaa lämpimästi suomi toisena kielenä -oppimäärän määrittelemistä subjektiiviseksi oikeudeksi kaikkialla Suomessa asuville maahanmuuttajataustaisille oppilaille. Samassa yhteydessä S2-oppimäärän normipohja tulee vahvistaa lainsäädännössä, jossa S2-oppimäärä säädetään koko äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärän laajuiseksi. Suomen kielessä edistyneen oppilaan siirtymisen S2-opetuksesta suomi äidinkielenä -opetukseen tulee perustua yksinomaan kielitaidon arviointiin, ei puutteellisen rahoituksen luomiin paineisiin. Niin kauan kuin oppilas tarvitsee jollakin kielitaidon alueella erillistä S2-opetusta, opetus täytyy pystyä turvaamaan hänelle. Parhaiten opetus toteutuu erillisessä S2-opetusryhmässä. Tuemme siis KIEPON esitystä minimiryhmäkooksi: 3 oppilasta kunnassa tai koulussa. Kunkin oppilaan opiskelema oppimäärä tulee merkitä selkeästi oppilastietojärjestelmään niin, että tieto välittyy myös koulua vaihdettaessa.

On muistettava, että maahanmuuttajataustaisten oppilaiden suomen kielen taidon kehittämisessä on kyse kielitaitoa laajemmasta asiasta. Kyse on suomalaisen yhteiskuntaan integroitumisesta, yhdenvertaisina yhteiskunnan jäsenenä toimimisesta, syrjäytymisen ehkäisystä sekä kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista.

Kelpoisuudet

Yhdistys on sitä mieltä, että suomi toisena kielenä -opettajien kelpoisuudet tulee määrittää eri kriteerein eri koulutusasteilla: Perusopetuksessa ja lukiossa tulee säilyttää äidinkielen ja kirjallisuuden opettajan pätevyys

kelpoisuusvaatimuksena. Ammatillisessa ja aikuiskoulutuksessa kelpoisuusehtoja voidaan määrittää väljemmin. Äidinkielen ja kirjallisuuden opettajan pätevyyden ei tarvitse olla ainoa kelpoisuusehto. Suomi toisena kielenä -opettajan pätevyyden voisi saada myös muilla tarkoituksenmukaisilla aineyhdistelmillä, joihin kuitenkin täytyy sisältyä vähintään suomen aineopinnot.

Ammatillisen ja aikuiskoulutuksen osalta kantamme on siis KIEPON ehdotuksen suuntainen. Kantamme eroaa KIEPON kannasta siinä, että emme pidä kaikille koulutusasteille yhtäläisiä kelpoisuusvaatimuksia tarkoituksenmukaisina. KIEPOsta poiketen olemme myös vahvasti sitä mieltä, että perusopetuksessa ja lukiossa kelpoisuusehtoja ei tule muuttaa.

Yhdistys pitää välttämättömänä sitä, että kaikkien äidinkielen ja kirjallisuuden opettajiksi opiskelevien opintoihin tulee sisällyttää suomi toisena kielenä -opintoja. Nämä opinnot rikastuttavat suomi äidinkielenä -opettajan kuvaa suomen kielestä ja edellytyksiä opettaa monikulttuurisesti myös äidinkieltä, vaikka hän ei jatkuvasti tulisikaan opettamaan suomea toisena kielenä. Samoin on ehdottoman välttämätöntä, että suomi toisena kielenä -opintoja sisällytetään pakollisina myös kaikkien luokanopettajien perus- ja täydennyskoulutukseen.

Kaikkien koulutusasteiden myös muiden kuin S2-opettajien täydennyskoulutusta maahanmuuttajataustaisten oppilaiden opetuksesta on tuntuvasti lisättävä. Täydennyskoulutusta tarvitaan paitsi luokanopettajille maahanmuuttajataustaisten oppilaiden suomen opettamisesta myös kaikille opettajille oppimisesta toisella kielellä. Täydennyskoulutuksen avulla kaikkien opettajien tietoisuutta oman oppiaineen kielellisistä konventioista ja kielellisestä luonteesta on lisättävä, jotta he osaisivat rakentaa opetuksensa myös suomea toisena kielenä opiskelevia palvelevaksi.

Suomi toisena kielenä -opettajan pedagogisten opintojen tulee antaa valmiudet opettaa kaikilla koulutusasteilla. S2-opettajan pedagogisiin opintoihin tulee siis sisällyttää tutustumista ja opetusharjoittelua eri kouluasteisiin.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen opettajien kelpoisuudet on määriteltävä asetuksessa. Pidämme hyvänä lähtökohtana luokanopettajan tai erityisluokanopettajan koulutusta, johon tai jonka lisäksi opettajalla on tuntuva määrä S2-opintoja. Yhdistys pitää tärkeänä, että valmistavan opettajan työparina toimii S2-opettaja sopivalla tuntiresurssilla. Tämän järjestelyn avulla voidaan keventää valmistavan opettajan kuormitusta, varmistaa suomi toisena kielenä -opetuksen laatua ja helpottaa valmistavan opetuksen oppilaan integroitumista yleisopetuksen ryhmiin.

Valmistava opetus

Valmistava opetus on laajennettava kaikkialla puolesta vuodesta vuoden mittaiseksi. Samalla tulee vahvistaa ryhmäkokojen enimmäissuuruus ja tukea ryhmien kokoamista niin, että niissä ei olisi liian suuria ikään tai taitotasoon liittyviä eroja. Teini-iässä Suomeen tulevat nuoret tarvitsevat lisää joustavia mahdollisuuksia suorittaa perusopetuksen oppimäärä, oppia tehostetusti suomea ja päästä tuetusti toisen asteen koulutukseen siinä vaiheessa, jolloin he voivat opiskella suomenkielisessä oppilaitoksessa.

Suomi toisena kielenä -opettajat ry: hallitus
puolesta

Merja Eklund
puheenjohtaja

Hallituksen jäsenet: Réka Aarnos, Tuuli Hulmi-Lassila, Marjukka Kenttälä, Jaana Laitinen, Taru Lyly,
Katriina Rapatti, Kirsi Seppänen, Sanna Voipio-Huovinen